

z przekonania, sędzę, że reakcja była za gwałtowna i odpowiedzi za zbyt sztywne. Lecz położyły kres wypaczeniom krytyki literackiej i historycznej, które z obozu protestanckiego przenosiły się gwałtownie do katolickiego. A wynik jest taki, że badania katolickie nad Starym Testamentem są wolne od wpływu niedorzeczności charakterystycznych dla badań protestanckich ostatnich pięćdziesięciu lat.”¹⁵

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

Ks. Stanisław Nowak

MODLITWA RÓŻAŃCOWA W ADHORTACJI PAWŁA VI „MARIALIS CULTUS”

Papieże naszych czasów chętnie zabierają głos na temat różańca. Ojciec Święty Paweł VI czyni to w encyklice *Christi Matri* (1966), w adhortacji *Recurrens mensis October* (1969), a ostatnio w adhortacji *Marialis cultus*. Adhortacja apostolska *Marialis cultus* z 2 lutego 1974 r. poświęca ożywieniu i pogłębieniu tej zakorzenionej praktyce pobożności maryjnej znaczną część. Znaczenie tej wypowiedzi jest doniosłe z uwagi na powagę dokumentu. Należy go bezwzględnie umieścić, wraz z adhortacją *Signum magnum* z 13 maja 1967 r. w kontekście VIII rozdziału konstytucji soborowej *Lumen Gentium* i uważać za jej przedłużenie pastoralne. Poza tym myśli Ojca Świętego na temat różańca zawarte w tej adhortacji nie pozbawione oryginalności, którą zauważają teologowie rozmaitych orientacji¹. Warto więc na nie zwrócić baczniejszą uwagę.

Różaniec — modlitwą ewangeliczną

Adhortacja wskazuje przede wszystkim na związek modlitwy różańcowej z Pismem Świętym. Za *Piusem XII* nazwany jest różaniec „skrótom całej Ewangelii”.² Określa się go jako „psalterz Dziewicy”, „modlitwę ewangeliczną”, mówi się o jego ewangelicznej naturze. Formuły przecież tej modlitwy — uczy papież — zaczerpnięte są wprost z Ewangelii, rozpamiętują one pierwszą tajemnicę naszej wiary: Wcielenie Słowa Bożego. Także i tajemnice różańcowe mają swe źródło w Ewangelii, wyciągają z niej centralne treści: Wcielenie, Odkupienie,

¹⁵ Cyt. za L. Alonso Schökel, *L'uomo d'oggi di fronte alla Bibbia*, Brescia 1963, 34.

¹ Por. *La vie spirituelle*, nr 602 (1974), str. 446 n.

² *Epistula Philippinas Insulas ad Archiepiscopum Manilensem*, AAS 38 (1946), str. 419.

owoce tego Odkupienia w życiu: Chrystusa, Kościoła, Najświętszej Maryi. Rozpamiętując różaniec może chrześcijanin w należyтым porządku, zgodnie ze swą rozumną naturą, przyjmować i aplikować do swego życia całą historię zbawienia. Dzięki niemu realizuje się to, co było naczelną treścią przepowiadania św. Pawła, który w liście do Filipian³ w hymnie chrystologicznym głosi wyniszczenie, śmierć i wywyższenie Chrystusa w swej organicznej całości.⁴

Różaniec — modlitwą chrystocentryczną

Ze związku różańca z Ewangelią wyprowadza Ojciec Święty jego chrystocentryczny charakter. Chrystus jest ostatecznie przedmiotem uwielbienia i to zarówno modlitwy słownej, jak i modlitwy myślniej różańca. Pozdrowienie anielskie przy Zwiastowaniu, podobnie jak i pochwalny okrzyk św. Elżbiety przy Nawiedzeniu, odnoszą się do Chrystusa, Owocu żywota Najświętszej Dziewicy. W tajemnicach różańcowych nieustannie kontemplowany jest Chrystus. Chrystus wchodzący w różne formy egzystencji ludzkiej, umęczony, wywyższony i wywyższający człowieka. Tak więc różaniec w obydwóch swoich częściach składowych, w modlitwie warg (ciało różańca) i w modlitwie myśli (dusza różańca), jest chrystologiczny.⁵

Różaniec a liturgia

Różaniec jako modlitwa ewangeliczna i chrystocentryczna ma swe szczególne odniesienie do liturgii. Adhortacja w swej zasadniczej treści ukazuje konsekwentnie, jak nabożeństwo do Bogarodzicy wplata się organicznie w istotę kultu chrześcijańskiego, nadając mu swoisty koloryt i prowadząc do pełniejszego zrozumienia i przeżywania tajemnicy zbawienia. Ma to swe konsekwencje w spojrzeniu na różaniec.

Ojciec Święty odżegnuje się od dwu skrajnych kierunków. Nie widzi słuszności w opinii tych, którzy chcieliby zaliczyć różaniec do liturgii, z drugiej strony nie przyznaje racji tym, którzy deprecjują tę formę pobożności. Właściwe ujęcie idzie po linii orzeczeń konstytucji soborowej *Sacrosanctum Concilium*, która uwypukla, że celebracje liturgiczne nie mogą być stawiane na równi z praktyką modlitwy różańcowej, ale też nie mogą być sobie przeciwstawiane.⁶ Należy pamiętać, że aczkolwiek tak liturgia jak i modlitwa różańcowa rozważają te same fakty z historii zbawienia, których sprawcą jest Chrystus, to przecież inna jest ich natura. Liturgia przedstawia i czyni zbawczoskutecznymi wielkie tajemnice naszego odkupienia, róża-

³ Flp 2, 6—11.

⁴ Adhortatio apostolica *Marialis cultus*, nr 44 i 45.

⁵ Tamże, nr 46.

⁶ Por. nr 13.

niec natomiast przywołuje jedynie te tajemnice na pamięć modlącego się i pobudza jego wolę do działania. Różaniec może jednak odgrywać w życiu chrześcijańskim wielką rolę jako środek pobożności przygotowujący do pełnego przeżywania liturgii lub też jako środek ułatwiający kontynuację przeżycia liturgicznego w ciągu dnia. Nie w czasie akcji liturgicznej więc, lecz przed nią lub po niej, jest właściwe miejsce na modlitwę różańcową.⁷

Takie usytuowanie modlitwy różańcowej w kontekście świętej liturgii podsuwa chrześcijaninowi doskonały sposób ujednoczenia i zharmonizowania swego życia duchowego. Centralne miejsce w nim będzie zawsze zajmowała Eucharystia, a wszystkie inne formy pobożności, z praktykami maryjnymi włącznie, będą bądź to przygotowwały do jej przyjęcia, bądź też rozprowadzały Jej owoce na wszystkie czynności w ciągu dnia.

Formy odmawiania modlitwy różańcowej

Adhortacja *Marialis cultus* ma charakter praktyczny i nie ogranicza się tylko do przypomnienia prawdy o różańcu. Ojciec Święty podsuwa w niej różne formy odmawiania różańca, a nawet dyskretnie inspirowane wewnętrzne postawy najwłaściwsze dla tej modlitwy. Czyni to już przy samym wymienianiu podstawowych elementów różańca dając im pełne duchowej treści nazwy. Składa się na niego mianowicie:

1) kontemplacja tajemnic zbawienia, przeżywana duszą zjednoczoną z Maryją; kontemplacja prowadząca do aktów religijnej czci wobec Boga i uczynienia z nich formy w życiu codziennym;

2) modlitwa Pańska, *Ojcze nasz*, podstawa i wzór wszelkiej prośby chrześcijanina;

3) litanijska seria pozdrowień anielskich, *Zdrowaś Maryjo*, wraz z pełnym religijnego oddania okrzykiem św. Elżbiety i błagalnym wzywaniem Kościoła: *Święta Maryjo*;

4) doksolgia „Chwała Ojcu”, zakończenie wyrażające uwielbienie Jedynego i Troistego Boga „z którego wszystko, przez którego wszystko, w którym wszystko”.⁸

Każdy więc „dziesiątek” winien zaczynać się od modlitwy Pańskiej, błagania w duchu samego Chrystusa, który najlepiej wie, o co i jak mamy prosić Ojca naszego. Winien on następnie przechodzić w pełną religijnego liryzmu modlitwę chwalby Bożej, czyli zwróceniem się ku przedziwnym dziełom Boga, objawiającym się w Najświętszej Maryi. Tę postawę ma nam ułatwić recytowanie *Zdrowaś Maryjo* w duchu pozdrowienia anielskiego, z pełnym zachwytem spoj-

⁷ Por. *Marialis cultus*, nr 48.

⁸ Rz 11, 36.

rzeniem Matki św. Jana Chrzciciela i miłością Kościoła. Przeżywać należy poszczególne tajemnice umysłem i sercem kontemplacyjnym, porywającym ku Bogu i zachęcającym do przyłgnięcia do Chrystusa. Adoracja, czyli wyrażenie najgłębszej czci należnej tylko Bogu, kończy tę mozaikę religijnych przeżyć.⁹

Adhortacja kładzie duży nacisk na wewnętrzny element różańca, na kontemplację. Modlitwa ta nie może mieć nic wspólnego z wielomówstwem, tak zdecydowanie odrzuconym przez Chrystusa.¹⁰ Bez kontemplacji różaniec byłby jak ciało bez duszy. Modlitwa warg winna się ściśle łączyć z modlitwą serca i myśli, co może ułatwiać praktyka przerywania „Pozdrowienia Anielskiego” wersem chrystologicznym, wprowadzającym w rozważaną tajemnicę.¹¹

Ojciec Święty sankcjonuje i pochwała różnorodne formy odmawiania różańca, a więc łączenie go z: nabożeństwem Słowa Bożego, z wygłaszaniem homilii, z milczeniem refleksyjnym, ze śpiewem. Wszelkie sposoby odmawiania różańca prowadzą do zjednoczenia z Bogiem: szeptanie go prywatnie w samotności, recytowanie w małych zespołach, celebrowanie na sposób modlitwy publicznej w kościołach. Ze szczególnym upodobaniem mówi Papież o różańcu odmawianym w rodzinach.

Różaniec — modlitwą rodziny „domowego Kościoła”

Rodzina według Soboru Watykańskiego II „otrzymała od Boga posłannictwo by stać się pierwszą i żywotną komórką społeczeństwa. Wypełni ona to posłannictwo, jeżeli przez wzajemną miłość swych członków i przez modlitwę wspólnie zanoszoną do Boga okaże się niejako domowym sanktuarium Kościoła, jeżeli cała rodzina włączy się w kult liturgiczny”.¹² Zdaniem Ojca Świętego, rodzina objawia się jako „domowy Kościół”, gdy jej członkowie pełniąuczynki sprawiedliwości i miłości chrześcijańskiej, gdy odznaczają się duchem życzliwości braterskiej i apostołstwa, wreszcie gdy się wspólnie modlą. Wśród tych modlitw rodziny jako domowego Kościoła na pierwszym miejscu wymienia się liturgię godzin, obok niej jednakże do najdoskonalszych i najbardziej skutecznych należy odmawianie różańca. Rodzina musi rzeczywiście przezwyciężyć wiele trudności związanych z warunkami współczesnego życia, aby być naprawdę modlącym się Kościołem, jest to jednak konieczne do tego, by spełniła powierzone sobie od Boga zadanie.¹³

⁹ Por. *Marialis cultus*, nr 50.

¹⁰ Por. Mt 6, 7.

¹¹ Por. *Marialis cultus*, nr nr 46 i 47.

¹² *Apostolicam actuositatem*, nr 11.

¹³ Por. *Marialis cultus*, nr 52—54.

Przedstawiając modlitwę różańcową jako doskonały środek kontaktu z Bogiem, Paweł VI nie chce przez to deprecjonować innych form modlitwy i pozostawia chrześcijaninowi swobodę w ich wyborze.¹⁴ Niemniej jednak współczesny człowiek nie może przejść obojętnie wobec tak zdecydowanej wypowiedzi Ojca Chrześcijaństwa, który widzi w dobrze przeżywanej modlitwie różańcowej źródło pogłębienia życia religijnego i odnowy wewnętrznej w naszych czasach.

Kraków

Ks. STANISŁAW NOWAK

POLSKIE TOWARZYSTWO TEOLOGICZNE W KRAKOWIE

poleca wydaną pozycję na małej poligrafii pt.

MATERIAŁY KONGRESU BIBLIJNEGO

w Krakowie 6—8 czerwca 1972 r.

Pozycja zawiera referaty wygłoszone na powyższym Kongresie oraz dyskusje i wnioski w opracowaniu ks. Stanisława Grzybka i ks. Jerzego Chmiela. — Cena 80.— zł.

Można nabyć w Polskim Towarzystwie Teologicznym
31-069 Kraków, ul. Bernardyńska 3.

¹⁴ Por. tamże, nr 55.